

ATEX 94/9/AT(2014/34/EC) Ürün Belgelendirme ve Yönetmelik Öncesi Uygulamalar

Nurettin Terzioğlu

IEP Enerji Petrol Sertifikasyon Ltd.Şti.

iep.atex@gmail.com ; iep@iep.com.tr

Özet

Muhtemel Patlayıcı ortamlar ile ilgili mevcut ATEX 94/9/AT(Yeni versiyon) ATEX 2014/34/AT) ve ATEX 99/92/AT yönetmeliğine göre belgelendirmede, gerek onaylanmış kuruluşlardan ve gerekse üreticiden kaynaklanan yanlış bilgiler ışığında belgelendirmede farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Yeni versiyon olan ATEX 2014/34/ EC yönetmeliğinde teknik manada önemli bir değişiklik olmamasına rağmen, Ürün belgelendirmedeki modüler uygulama sisteminde bazı değişiklikler gerçekleşmiştir. ATEX 94/9/AT yönetmelik uygulamalarındaki ürünler üzerinde her ülkenin kullanmış olduğu, tesislerde yapılan incelemelerde Exproof ekipmanların üzerinde farklı Ex amplemleri kullanılmakta olduğu ve bu nedenlerden dolayı yapılan kontrollerde haklı olarak bazı hatalar oluşmaktadır. Patlayıcı ortamlardaki tesislerde kullanılan ekipmanların, ATEX direktifine göre işaretinin olmaması ATEX direktifine göre sertifikanın aranması ve buna göre değerlendirilmesi çeşitli problemlere neden olmakta farklı yorumlara sebebiyet vermektedir. AB ülkelerinde aynı sorunların var olması , bu konularda ülkelerden gelen taleplere göre komite toplantıları yapılmış olup ATEX uygulama kararları olarak NANDO sitesinde gerekli açıklamalar yapılmıştır.

1. Giriş

ATEX 94/9/AT yönetmeliğine göre ürün belgelendirmede kullanılan prosedürlerde yeni versiyon ATEX 2014/34/EC yönetmeliğine aşağıda görüleceği üzere bazı ilaveler getirilmiştir. Buna göre eski sertifikaların değiştirilmesi konusunda herhangi bir mecburiyet yoktur. Kapsam genişletme veya Standard revizyonu esnasında verilecek olan sertifikada yeni yönetmeliğe göre kodlama sistemi kullanılacaktır.

94/9/AT yönetmeliği 2002 yılında yayımlanmış olup üretici bazında 2003 yılının sonuna kadar söz konusu üreticilere yönetmeliğe uygun üretim yapılması konusunda zaman tanınmıştır. Ancak patlayıcı ortamlarda ATEX yönetmeliği yayımlanmadan önce kullanılan ekipmanların sökülmesi ve uygulamaya giren yönetmeliğe göre ekipmanların değiştirilmesi mümkün değildir. Uygulanması halinde tesislerin bir çoğunda problemlerin gözükmesi mümkündür. AB ülkelerinde aynı sorunlar yaşanmıştır. Ancak ATEX uygulama yönetmeliğinde açıkca ne yapılması gerektiği açıklanmıştır.

2. Belgelendirme Uygulama prosedürleri ;

ATEX 94/9/AT Yönetmeliğine göre ;

1) Ek III e göre AT Tip İnceleme Belgelendirmesi : I. ve II. Grup kategorisine göre Maden ocaklarında kullanılan M1, M2 cihaz kategorilerine sahip ekipmanlar ile 1 ve 2 (Bu grup ve kategorilerdeki içten yanmalı motor ve elektrikli teçhizat) cihaz kategorisine sahip ekipmanlar için uygulanan sertifikasyon sistemidir. Tasarım uygulamasına yönelik ATEX 94/9/AT yönetmeliğinin Ek II deki temel sağlık ve güvenlik şartlarına uygunluğun yanında ürün ile ilgili harmonize standartların uygunluğu incelemesi yapılarak değerlendirilir.

2) Ek IV - Üretim Kalite Sistem Belgelendirilmesi : Tip incelemesinden sonra, bir deyişle tasarımı onaylanan ürünlerin piyasaya arz edilmesi esnasında CE işaretinin kullanımı ile ilgili izlenen prosedür ve uygulamaya yönelik belgelendirme çeşitidir.

3) Ek V - Ürün Doğrulama Belgelendirilmesi : Tip incelemesinden sonra, aynı şekilde tasarımı onaylanan ürünlerin piyasaya arz edilmesi esnasında CE işaretinin kullanımı ile ilgili izlenen prosedür ve uygulamaya yönelik belgelendirmedir.

4) Ek VI - Tipe Uygunluk Belgelendirmesi : Tip incelemesinden sonra, tasarımı onaylanan ürünlerin yani tip İnceleme sertifikasına sahip olan ekipmanların piyasaya arz edilmesi esnasında CE işaretinin kullanımı ile ilgili izlenen prosedür ve uygulamaya yönelik belgelendirmedir. Maden ocaklarında kullanılan ekipmanlardan M1 kategorisine sahip ekipmanlarda uygulanmaz.

5) Ek VIII-8b(ii) İç Üretim Kontrolü Belgelendirilmesi : Cihaz kategorisi 2 olup içten yanmalı motor ve elektrikli teçhizatların haricindeki ekipmanlara yönelik belgelendirmedir. Bu ekipmanlar mekanik ekipmanlar olup CE işaretinin kullanımı için ek bir prosedür uygulanmaz. CE işaretinin kullanımında aynı şekilde İç üretim kontrolü prosedüründe belirtilen sistem uygulanır. CE işaretinin önüne onaylanmış kuruluşun yetki numarasının yazılmasına gerek yoktur.

6) Ek VIII - İç Üretim Kontrolü Sistemi Belgelendirilmesi: Cihaz kategorisi 3 olan ekipmanlara göre uygulanan prosedüre göre yapılan bir belgelendirme çeşitidir. Ancak bu mecburi değildir. Son dönemlerde belgelendirme kuruluşları kullanıcının isteğine göre talep ettiği sertifika çeşiti olup mecburi olmayan bir uygulamadır. Bu uygulama sisteminde Onaylanmış kuruluştan sertifika alınmış olsa dahi CE işaretinin önüne onaylanmış kuruluşun yetki numarasının yazılmasına gerek yoktur.

7) Ek IX - Birim Doğrulama Belgelendirilmesi : I ve II. Grup olan teçhizatlar için her bir ürüne yönelik uygulanan belgelendirme çeşitidir. Burada CE işaretinin kullanılması konusunda ikinci bir sertifikasyonun uygulaması mevcut değildir. Zira her bir ürünün ATEX 94/9/AT yönetmeliğinin Ek II de belirtilen sağlık ve güvenlik şartlarına uyumluluk ve ürüne ait ilgili standarda uyumluluk şartları gözden geçirilmektedir. Yukarıda madde 6 ve madde 7 de belirtilen techizata göre Ek IX a göre belgelendirme mecburi değildir. Aynı şekilde kullanıcı tarafından talepler üzerine bu belgelendirme işlemi yapılmaktadır.

ATEX 2014/34/EC Yönetmeliğine göre ; Belgelendirme uygulama prosedür uygulamalarına ilave olarak moduler sistem kodlaması getirilmiştir. Teknik manada gurup kategorileri , cihaz kategorilerinde techizatların özelliklerinin tanımları aynıdır. Moduler sistemde aşağıda belirtildiği üzere ilaveler yapılmıştır.

- 1) Ek III e göre AT Tip İnceleme Belgelendirmesi (Modul B)
- 2) Ek IV - Üretim Kalite Sistem Belgelendirilmesi (Modul D)
- 3) Ek V - Ürün Doğrulama Belgelendirilmesi (Modul F)
- 4) Ek VI - Tipe Uygunluk Belgelendirmesi (Modul C1)
- 5) Ek VIII-8b(ii) İç Üretim Kontrolü Belgelendirilmesi (Modul E)
- 6) Ek VIII - İç Üretim Kontrolü Sistemi Belgelendirilmesi (Modul A)
- 7) Ek IX - Birim Doğrulama Belgelendirilmesi (Modul G)

3-Belgelendirmede Genel Problemler ;

-Üretici tarafından yanlış beyanlara göre verilen belge;

Özellikle Ek 8b(ii) kapsamında verilen sertifikalardaki hatalar gözükmemektedir. Üretici firmanın mekanik ekipmanın içinden patlayıcı kimyasal maddenin geçmesi konusunda yanlış bilgi vermesi sonucu techizatın cihaz kategorisinin yanlış değerlendirilmesi gerçekleşmekte ve dolayısıyla verilen belgelerin hatalı olmasına neden olmaktadır.

-CE işareti kullanımındaki belgelendirme;

Üretici firmalarının ürünün piyasaya arz edilmesi konusunda CE işaretinin kullanımı için uygulama prosedürlerinin tam olarak bilmemesi ve uygulanmaması konusundaki gerekli tedbirleri almamaktadır.

-Belgelendirme kuruluşlarının farklı uygulamaları; Tip inceleme sertifikalarında geçerlilik sürelerinin yazılması hataları hala daha devam etmektedir.

- Danışmanlık firmalarının yanlış yönlendirmesi sonucu farklı belgelendirmenin yapılması.

Bu konuda Onaylanmış kuruluşların gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.

4-Üretici için ATEX 94/9/AT ve kullanıcı için ATEX 99/92 yönetmelikleri öncesi ve sonrası uygulamalar ;

Ülkemizde üreticilere yönelik ATEX 94/9/AT yönetmeliği 2002 yılında yayımlanmış 2003 yılının sonuna kadar mecburi uygulamasına geçilmiştir. AB ülkelerinde Temmuz 2003 tarihi itibarı ile mecburi uygulamaya geçilmiş olup Ülkemiz için 6 ay kadar gecikmesi olmuştur. ATEX yönetmeliklerinin ülkelerde mecburi uygulamaya geçmesi öncesinde, her ülkenin patlayıcı ortamlar için kullanılan ekipmanlarına yönelik belgelendirme sistemi için uyguladığı bir prosedürü vardır.

Türkiyedeki üreticiler, ATEX yönetmeliği uygulamaya geçmeden önce Maden Dairesi Başkanlığı tarafından AISz ve daha sonraki yıllarda Türk Standardları Enstitüsü tarafından TSE-Ex sertifikası ile belgelendirme işlemine tabi tutulmuştur. Aynı şekilde farklı ülkelerde yetkilendirilmiş kuruluşlar aracılığı ile üreticilere çeşitli kodlamalar ile Ex belgelendirmeleri yapılmıştır. Aynı ekipmanlar sahada kullanılmaya devam etmektedir. Bu konuda patlayıcı ortamlardaki kullanılan 2004 yılı öncesi ekipmanları için ATEX sertifikasının aranmasına gerek yoktur. Ancak 2004 yılından sonra satın alınan ve muhtemel patlayıcı ortamlarda kullanılan ekipmanların ATEX sertifikasının aranması doğrudur. AB ülkelerinde bu konuda problemler yaşanması sonucunda Avrupa parlamentosunun 23 mart konseyi (1994) üye ülkeler ilgili “94/9/EC direktifi muhtemel potansiyel patlayıcı ortamlarda ekipmanlar ve koruyucu sistemler” in kullanımı için hazırlanmış uygulama rehberinin 3.üncüsü 2013 tekrar yayımlanmıştır. ATEX Uygulama Rehberinde sahada mevcut ATEX yönetmeliğine göre sertifikası olmayan ekipmanlara ait uygulama prosedürleri aşağıda açıklanmıştır.

Madde 7- Kullanılmış, tamir edilmiş ya da değiştirilmiş ürünler ve yedek parçalar

7.1 Genel

Genel kural olarak, imalatçı, ürünün AB piyasasına ilk defa mı arz edildiğine ya da kullanıma sunulduğuna veya değişimler sonucunda yeni bir ürün olarak görülebilecek ürünün mü piyasaya arz edildiğine dikkat etmelidir. Bu sorulardan herhangi birine cevap “evet” ise, o zaman 94/9/EC tamamen uygulanır. Diğer bütün durumlarda, 94/9/EC Direktifi uygulanmaz ve sorumlu kişi, uygun olan ulusal mevzuat ya da AB mevzuatıyla ilişkili diğer koşulların yerine getirilmesini sağlar.

Aşağıdaki paragraflarda, bu Yönerge, 94/9/EC Direktifinin muhtemelen uygulanabileceği ürünlere atıfta bulunur.

“Yeni gibi” olan ürüne 94/9/EC Direktifinin uygulanması, hiçbir önyargı olmaksızın, fikri haklar mevzuatına tabidir.

7.2 Tanımlar ; Kullanılmış ve ikinci el ürün:

94/9/EC yönetmeliğinin yürürlüğe girmesinden önce AB piyasasına arz edilmiş ve AB’de kullanıma sunulmuş ürün. Bu ürün, piyasaya arz tarihine göre mevcut olan ulusal ya da AB mevzuatına uygundur. 94/9/EC ATEX yönetmeliği uygulanmaz.

94/9/EC yönetmeliğinin yürürlüğe girme tarihinden önce piyasaya arz edilmiş ya da AB’de kullanılmış olan kullanılmış ürünler, yönetmelik kapsamında değildir.

Bu ürünler, o zaman yürürlükteki şartlara uygun olarak pazarlanmış ve kullanılmışlardır. Sağlık ve güvenlik özelliklerini etkileyecek şekilde değiştirilmedikleri müddetçe, Avrupa Komisyonu Antlaşması Madde 28/30’ye göre bu ürünlerin dolaşımı yapılır.

30 Haziran 2003’ten sonra, AB üyesi olmayan bir ülkeden ithal edilmiş ve dağıtım ve/veya kullanım amacıyla AB’de ilk defa mevcut olan *kullanılmış ürünler*, 94/9/EC yönetmeliğinin kapsamındadır.

4. Sonuç ve Değerlendirme ;

ATEX 94/9/AT “ Muhtemel patlayıcı ortamlarda kullanılan teçhizat ve kurulan sistemler” yönetmeliği kapsamında daha önce yapılan ve devam eden belgelendirme sistemi uygulaması Nisan 2016 ya kadar devam etmektedir. Yeni yönetmeliğin Resmi Gazete de yayımlanması uygulamaya geçişi ve kısa zamanda gerçekleşmiş olacaktır. Buna göre onaylanmış kuruluşların alt yapılarını yeni sisteme göre adapte etmesi gerekmektedir.

2004 öncesi sahada kullanılan ekipmanların mutlak suretle değerlendirilmeleri gerekmektedir. Ekipmanların yetkisizce herhangi bir revizyon olmaları durumunda ATEX direktifi kapsamında değiştirilmeleri gerekir. Ekipmanlarda herhangi bir revizyon yok ve sadece periyodik muayene ve bakımları yapılmış ise bu durumda kontrol edilmesi kaydıyla değiştirilmesine gerek yoktur. ATEX yönetmeliği kapsamında Mekanik Ekipmanlar için standartların geç yayımlanması ve üretimde geç uygulamaya girmesi nedeniyle bu tip ekipmanlarda risk değerlendirme yapılması ve raporlandırılması gerekmektedir. Sorumluluk işletme sahibine aittir.

ATEX 99/92 “Çalışanların patlayıcı ortamlardan korunması” yönetmeliğine göre saha uygulamalarındaki problemlerin giderilmesi giderilmesi için Yönetmelik bazında kurulan sivil komitelerin de aktif olarak çalışması gerekmektedir. Buna göre ATEX direktifinin taraf olduğu sektör derneklerinin temsilcilerinden oluşan ATEX platformu kurulmuş ancak aktif olarak çalışmamaktadır. Gelecekte ATEX platformunun yönetmelik gereklilikleri ile ilgili sağlıklı çalışması halinde bu problemler çözümlenebilecektir.

4. Kaynaklar:

- 1- ATEX 94/9/AT ve yeni versiyon ATEX 2014/34/EC yönetmeliği
- 2- ATEX 99/92/AT yönetmeliği
- 3- ATEX Guide 3. Versiyon 2013 uygulamaları